

*До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 2023 – 43
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77*

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Левицької Юлії Андріївни, підготовлену на тему
«Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону
здоров'я», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08
«Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Оцінка актуальності обраної теми. У діючій системі виконання покарань залишається ще стара система охорони здоров'я. Її сутність зводиться до того, що наявний в установах виконання покарань персонал надає неналежну медичну допомогу. Засуджені мають велику кількість проблем зі здоров'ям, зокрема це хронічні та соматичні захворювання, яких вони набувають до або під час засудження. Отже, особа, потрапляючи у місця позбавлення волі, інфікується серйозними тяжкими захворюваннями, які вимагають вартісного лікування.

Більше того, відбуваючи покарання, до них застосовується елемент кари у вигляді обмеження прав і свобод на певний період. Разом із тим, окрім кари, їм завдаються тортури, адже ненадання медичної допомоги може розглядатися саме у такому контексті. З огляду на вищезазначене, тема забезпечення охорони здоров'я засуджених до позбавлення волі є своєчасною та актуальною для дисертаційного дослідження.

Саме тому дисертація Левицької Юлії Андріївни на тему «Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я» є своєчасною науковою працею.

Метою дисертації є розроблення науково обґрунтованих положень і рекомендацій щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування в установах виконання покарань, медичних частинах виправних колоній, під час навчання у закладах вищої медичної освіти, а також надання пропозицій щодо підвищення ефективності освітнього процесу з акцентуванням на роботу із вразливими групами населення.

Для досягнення цієї мети сформульовано дев'ять завдань, результати вирішення яких містять положення наукової новизни, що відображені у вступі та висновках дисертації.

Характеристика основних положень роботи. У трьох розділах дисертаційної роботи комплексно досліджено сутність та особливості забезпечення реалізації права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, висвітлюється ступінь її наукової розробленості, формулюються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, визначаються теоретико-методологічні основи й емпірична база, обґрунтовується наукова новизна одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, форми апробації та структура дисертаційної роботи.

Перший розділ дисертаційної роботи, присвячений з'ясуванню сутності права засуджених на охорону здоров'я, проведено історико-правовий аналіз розвитку законодавчої бази з питань забезпечення охорони здоров'я засуджених, здійснено огляд практики Європейського суду з прав людини щодо порушення права засуджених до позбавлення волі на медичну допомогу.

У другому розділі дисертаційної роботи основна увага приділена аналізу умов, за яких здійснюється надання медичної допомоги в установах виконання покарань, що ґрунтується на доповідях Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і звітах, підготовлених моніторинговими групами в рамках візитів громадських організацій до місць несвободи. Особливу увагу приділено такій проблемі, як неуплектованість медичних

частин установ виконання покарань. У цьому розділі також висвітлено питання поширення інфекційних захворювань серед засуджених і доведено важливість забезпечення доступу до належної медичної допомоги.

У третьому розділі дисертації авторкою запропоновано напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення права засуджених на охорону здоров'я в установах виконання покарань.

У висновках дисертанткою сформульовані рекомендації щодо неналежного забезпечення права засуджених до позбавлення волі осіб на охорону здоров'я, які заслуговують на підтримку. Зокрема: надання засудженим доступу до укладання декларації із сімейним лікарем, а також електронних сервісів у сфері медицини, які використовуються цивільним населенням; запровадження страхової медицини для осіб, позбавлених волі; внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України у частині забезпечення роздільного тримання осіб з психічними відхиленнями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Під час роботи на дисертацією відповідно до поставленої мети і завдань було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема, дисертанткою використані: діалектичний метод дослідження правових явищ, за допомогою якого встановлено особливості забезпечення в установах виконання покарань права засуджених на охорону здоров'я; історико-правовий метод використано для встановлення закономірності розширення права засуджених на охорону здоров'я; логічний метод було застосовано для послідовного викладення й узгодження між собою матеріалу дослідження; статистичний метод використаний для вибіркового узагальнення, зведення, групування й аналізу матеріалів анкетування засуджених до позбавлення волі, відповідей студентів та інтерв'ю вищих медичних закладів освіти, медичних працівників. Здобуті дисертанткою результати базуються на власних емпіричних дослідженнях, що є репрезентативними та достовірними.

Достовірність і новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація Ю. А. Левицької є першим в Україні комплексним дослідженням, присвяченим питанню забезпечення в установах виконання покарань права засуджених на охорону здоров'я й особливостям надання їм медичної допомоги.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження дає підстави зробити висновки про наявність елементів наукової новизни. Найбільш суттєвими науковими положеннями дисертації є такі здобутки здобувачки:

1) досліджено історичний аспект законодавчої регламентації забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я з часів незалежності України та до сьогодні;

2) проаналізовано поняття «право на охорону здоров'я» й усі його складові, запропоновано авторське визначення поняття «забезпечення права на охорону здоров'я засуджених до позбавлення волі» – це діяльність уповноважених суб'єктів кримінально-виконавчої системи, що являє собою сукупність медичних, соціально-організаційних, правових і фінансових заходів, спрямованих на збереження й відновлення психічних і фізіологічних функцій засудженої особи, профілактику соціально-небезпечних захворювань, набутих під час виконання покарань, а також збереження її працездатності та соціальної активності;

3) виокремлено наступні способи забезпечення безперервності медичної допомоги засудженим: запровадження програм замісної підтримувальної терапії; можливість за домовленістю із цивільними установами продовження будь-якого необхідного медичного лікування після звільнення; ведення медичної документації осіб, які перебувають у місцях несвободи, у тих самих електронних програмах, які використовуються цивільним населенням;

4) запропоновано впровадити вивчення ситуації щодо охорони здоров'я засуджених до позбавлення волі у медичних закладах вищої освіти,

що сприятиме вирішенню проблеми неуккомплектованості медичних частин у місцях несвободи.

Також заслуговують на увагу такі положення у дисертації: визначення суті змішаної моделі надання засудженим медичної допомоги, запропоновано її розглядати як таку форму організації надання медичної допомоги в установах виконання покарань, за якої відбувається одночасне підпорядкування медичного сектору як органам чи структурам, відповідальним за тюремну систему, так і за охорону здоров'я і яка поділяється не за територіальним принципом, а за сферою повноважень; обґрунтування пропозиції щодо доречності передачі відповідальності за медичні частини установ виконання покарань до Міністерства охорони здоров'я України, тобто переходу до позавідомчої моделі надання засудженим медичної допомоги в Україні, що сприятиме забезпеченню більш компетентного та професійного управління якістю медичної допомоги для засуджених.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні висновки і практичні рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, доповідалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, обговорювалися на засіданнях кафедри кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Основні теоретичні й практичні висновки, положення і пропозиції дослідження викладені у п'яти статтях (три з яких опубліковані у фахових виданнях України та двох наукових праць, опублікованих у зарубіжних виданнях) і у тезах восьми наукових доповідей на всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура й обсяг дисертації зумовлені метою, завданнями і предметом дослідження, мають логічну структуру. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, списку публікацій здобувачки за темою дисертації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що

містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 218 сторінок, з яких 165 сторінок – основного тексту, список використаних джерел налічує 257 найменувань і становить 32 сторінки, додатки розміщені на 21 сторінці.

Однією з переваг дисертаційної роботи Ю. А. Левицької є опрацювання і використання значної кількості нормативно-правових актів, загальнотеоретичних наукових праць українських та зарубіжних учених у галузі кримінально-виконавчого права. Дисертанткою проведено аналітичну роботу щодо вивчення матеріалів, які стосуються досліджуваної проблематики. Емпіричну базу дисертації становлять результати анонімного опитування, проведеного шляхом анкетування 192 студентів та інтернів закладів вищої медичної освіти з 13 областей України. Також емпіричну базу складають результати анонімного опитування 461 медичного працівника «ЦОЗ ДКВС» і звіти, надані громадськими організаціями.

Дотримання академічної доброчесності. Аналіз представлених тексту рукопису та анотації Ю. А. Левицької на тему «Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я» дозволяє зробити висновок щодо відповідності анотації основним положенням тексту дисертації та не дає підстав констатувати допущення дисертанткою порушень академічної доброчесності.

Усе зазначене дозволяє позитивно оцінити рецензовану наукову роботу, констатувати самостійність її написання, наявність певних елементів наукової новизни.

Дискусійні положення дисертації. У цілому дисертаційна робота Ю. А. Левицької виконана на належному науковому рівні. Однак, як і кожна наукова праця, дисертація містить дискусійні положення, що потребують додаткового обґрунтування, та щодо яких можна висловити певні міркування, які можуть бути враховані дисертанткою у подальшій науковій роботі.

1. Дискусійним видається положення щодо залучення студентів та інтернів закладів вищої освіти до надання медичних послуг засудженим до

позбавлення волі, у контексті реалістичності цієї ідеї та професіоналізму такої допомоги.

2. У роботі зазначається, що дисертантка схиляється до позиції передачі відповідальності за медичні частини установ виконання покарань до Міністерства охорони здоров'я України (с. 13). Утім виникає необхідність конкретизації цього питання щодо видів медичних послуг, які будуть здійснюватися у місцях позбавлення волі.

3. Авторці варто було б більше уваги приділити можливостям використання результатів дисертаційного дослідження для удосконалення теоретичних засад адаптації законодавства України до європейських стандартів у частині страхової медицини, зокрема в установах виконання покарань. У роботі містяться певні пропозиції, втім кроки їх практичного впровадження у національне законодавство не висвітлені достатньо та потребують подальшого опрацювання.

Разом із цим, наведені міркування не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують наукової цінності рецензованого дослідження.

Загальний висновок. Усе викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертація Ю. А. Левицької на тему «Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я» є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана особисто здобувачкою, розв'язує конкретне наукове завдання, є актуальною, завершеною і такою, що має теоретичну і практичну значущість. Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її авторка – Левицька Юлія Андріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук,
професор кафедри кримінально-правової політики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Б. М. Головкін

Підпис *Головкіна Б.М.*
Засвідчую *[Signature]*
Нач.ВК
05 * *06* * *2024* р.